

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ – ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Докторске академске студије

ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

1.1. ДАТУМ И ОРГАН КОЈИ ЈЕ ИМЕНОВАО КОМИСИЈУ

Одлуком бр. 913/1, донетом на седници одржаној дана 09. априла 2026. године, Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду образовало је Комисију за оцену докторске дисертације докторанда мср **Зорице Дуковски** под насловом „**Реторички елементи као важни чиниоци интеракције у савременом радном окружењу: Ревалоризација теорија Ервинга Гофмана и Дејла Карнегија**”, урађену под менторским руковођењем др **Ане Елаковић-Ненадовић**.

1.2. САСТАВ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

1. ПРЕДСЕДНИК КОМИСИЈЕ

Име и презиме: Борко Ковачевић

Звање: редовни професор

Ужа научна област: Општа лингвистика

Датум избора у звање: 05.11.2024.

Установа на којој је запослен: Филолошки факултет Универзитета у Београду

2. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: Ифигенија Радуловић

Звање: редовни професор

Ужа научна област: Класичне науке

Датум избора у звање: 6.11.2020.

Установа на којој је запослен: Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду

3. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: Драгана Димитријевић

Звање: ванредни професор

Ужа научна област: Класичне науке

Датум избора у звање: 28.10.2019.

Установа на којој је запослен: Филозофски факултет Универзитета у Београду

4. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: **Кликните да бисте почели унос текста.**

Звање: **Кликните да бисте почели унос текста.**

Ужа научна област: **Кликните да бисте почели унос текста.**

Датум избора у звање: **Кликните да бисте почели унос текста.**

Установа на којој је запослен: **Кликните да бисте почели унос текста.**

5. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: **Кликните да бисте почели унос текста.**

Звање: **Кликните да бисте почели унос текста.**

Ужа научна област: **Кликните да бисте почели унос текста.**

Датум избора у звање: **Кликните да бисте почели унос текста.**

Установа на којој је запослен: **Кликните да бисте почели унос текста.**

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Име (име једног родитеља) презиме:	Зорица (Стојанче) Дуковски
Датум и место рођења:	16. јануар 1992. године, Београд
Наслов мастер рада:	„Спиритуална интелигенција као услов успешне комуникације – интердисциплинарни приступ комуникацији са посебним освртом на реторику“
Датум одбране мастер рада:	11.02.2016.
Установа где је одбрањен мастер рад:	Филолошки факултет Универзитета у Београду
Научна област из које је стечено академско звање мастера:	реторика

III СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА који су објављени или прихваћени за објављивање у оквиру рада на докторској дисертацији

1. Елаковић-Ненадовић, А., Дуковски, З. (2025). Канон атичких беседника у *Историји хеленске књижевности* Милоша Н. Ђурића – пример Есхина. *Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду* L-2. Нови Сад: Филозофски факултет, 129-142.
2. Mojsilović, M., Dukovski Z. (2014). Muško-ženski odnosi iz lingvističke perspektive“. *Zbornik radova sa 2. studentske lingvističke konferencije StuLiKon*. Zagreb: Filozofski fakultet, 130-139.

IV НАСЛОВ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Реторички елементи као важни чиниоци интеракције у савременом радном окружењу: Ревалоризација теорија Ервинга Гофмана и Дејла Карнегија

V ПРЕДМЕТ И ЦИЉ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Предмет ове дисертације је структура интеракције у савременом радном окружењу, која се истражује кроз теоријске увиде два америчка аутора, социолога Ервинга Гофмана и реторичара Дејла Карнегија. У раду се детаљно анализирају два кључна Карнегијева дела *Јавни наступ* (1915) и *Како стећи пријатеље и наклоност људи* (1936). С друге стране, Гофманов драматуршки модел интеракције, изнет у студији *Како се представљамо у свакодневном животу* (1959), служи као примарни методолошки оквир кроз који се дефинишу и сагледавају основни елементи структуре интеракције. Оваква анализа интеракције илустрована је на примерима два специфична радна окружења: рада у кабини авиона и рада од куће. Ослањајући се на теоријске поставке Брајнера (Briner, 2000), радно окружење се дефинише као свеобухватан појам који чине четири кључна фактора: физички услови окружења, карактеристике радних задатака, организационе одлике и ванорганизациони фактори, односно баланс између пословног и приватног живота. Сви наведени елементи формирају заједно јединствен контекст који директно детерминише понашање запосленог. У раду је коришћен приступ Гронбекове (Gronbeck, 1980) „утемељене теорије“ (енг. *grounded theory*). Гронбек је увео овај концепт у драматургију и реторичку критику, дефинишући га као теорију која се изводи директно из емпиријских података, а не дедуктивно. Овако разрађен приступ дао је приоритет перспективи учесника, који су истовремено и посматрачи, истражујући начин на који сами актери тумаче сопствене улоге, симболе и компетенције у специфичним ситуацијама. Овакви концепти заступљени су и у књизи социолошкиње Иване Спасић под насловом *Социологије свакодневног живота* (2004), где предмет анализе постају конкретни догађаји свакодневице, док се у центар смешта појединац као актер сопствених друштвених односа. Како наводи кандидаткиња, обичне, свакодневне ситуације се више нису сматрале недостојним проучавања. У таквим истраживањима, Спасић истиче етнографски метод као примаран који укључује посматрање са учествовањем (енг. *participant observation*).

Примарни циљ ове дисертације огледа се у доказивању основне тезе да суштински различита радна окружења подлежу истоветним, универзалним принципима интеракције. Поменути социјални процеси засновани су на реторичким елементима који представљају фундаментални основ, односно структуру међуљудске комуникације у професионалном контексту. У раду се доследно приказује начин на који се микросоцијални односи, без обзира на техничке и просторне специфичности радног окружења, увек изнова уобличавају кроз основне реторичке елементе – *logos*, *ethos* и *pathos*. Кандидаткиња је такође имала за циљ да докаже да се у основи Гофмановог схватања интеракције налази реторика, што се препознаје као кључна заједничка спона и са Карнегијевим делом.

VI ОСНОВНЕ ХИПОТЕЗЕ ИСТРАЖИВАЊА ДИСЕРТАЦИЈЕ

Главну хипотезу представља тврдња да основни реторички елементи – *logos*, *ethos* и *pathos* – представљају фундаменталну основу структуре интеракције у савременом радном окружењу. Ова примарна хипотеза додатно је поткрепљена са пет помоћних хипотеза.

Прва помоћна хипотеза полази од става да постоји директна теоријска корелација између увида Ервинга Гофмана и Дејла Карнегија, будући да је феномен социјалне интеракције примарни предмет научне и практичне анализе оба аутора.

Друга помоћна хипотеза сугерише да оба аутора деле уверење о неопходности свесног прилагођавања појединца специфичностима свог окружења.

Трећа хипотеза указује на то да су реторички елементи имплицитно присутни у теоријским оквирима оба аутора.

Четврта помоћна хипотеза претпоставља да се интеракција у савременом радном окружењу може валидно тумачити кроз комплементарну синтезу теоријских постулата Гофмана и Карнегија.

Најзад, пета помоћна хипотеза гласи да интеракција у радном окружењу поседује устаљену, универзалну структуру, те да различита радна окружења функционишу према идентичним суштинским принципима.

VII КРАТАК ОПИС САДРЖАЈА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација мср Зорице Дуковски обима је 163 стране основног текста. Поред тога, ова дисертација садржи, у складу са важећом нормом, насловну страницу на српском, енглеском и руском језику, речи захвалности, садржај, биографију кандидаткиње, сажетак на српском, енглеском и руском језику, као и Изјаву о ауторству, Изјаву о истоветности штампане и електронске верзије докторског рада и Изјаву о коришћењу.

Дисертација обухвата, поред Увода, и следећа поглавља: 1. *Историјски развој и темељни концепти реторике*, 2. *Реторичка теорија Дејла Карнегија*, 3. *Драматуршки модел Ервинга Гофмана*, 4. *Структурни елементи интеракције као основа драматуршког модела Ервинга Гофмана*, 5. *Реторичке интерпретације Гофмановог опуса у савременој теорији*, 6. *Реторички елементи као основа структуре интетракције*, 7. *Реторички елементи као основа структуре интеракције у радном окружењу - рад у кабинџ авиона и рад од куће*, 8. *Осврт на увиде Дејла Карнегија кроз ethos, pathos и logos као основу структуре интеракције у радном окружењу*, 9. *Закључак и Литература*.

У уводном делу рада (стр. 1-3), кандидаткиња дефинише предмет и циљ истраживања, уз кратак осврт на његов научни допринос, методолошки оквир и теоријске претпоставке на којима се темељи докторска дисертација.

Прво поглавље (стр. 4-22) посвећено је реторџци, при чему је дат сажет историјски преглед њеног развоја од самих почетака па до савременог доба. Посебан акценат стављен је на учења античких аутора Платона, Аристотела, Цицерона и Квинтилијана, уз детаљну анализу фундаменталних реторичких елемената: *logos*-а, *ethos*-а и *pathos*-а. Намера овог историјског прегледа огледа се у предочавању изворних поставки поменутих класичних аутора као теоријског полазишта на које се истраживање касније ослања. Овакав приступ омогућџо је да се наведени концепти касније функционално повежу са теоријским увидима Ервинга Гофмана и Дејла Карнегија, при чему интеракција постаје заједнички именован њиховог проучавања.

Друго поглавље рада (стр. 23-36) посвећено је Дејлу Карнегију, истакнутом реторичару са краја 19. и почетка 20. века. Кроз анализу његовог дела под насловом *Јавни наступ*, осветљена је примарна реторичка основа Карнегијевог стваралаштва. Иако је ова књџга, како кандидаткиња наглашава, писана популарним и приступачним стилом, у раду се доследно показује како њену суштину заправо чини чврсто утемељена реторичка теорија. Детаљном анализом поменутог дела издвојени су кључни реторички елементи са циљем да се успостави јасна термилошка и концептуална веза са постулатима античке реторџке, те да се укаже на њихову константну заступљеност у Карнегијевим савременим прагматичним упутствима.

У трећем поглављу (стр. 37-62) детаљно је анализиран драматуршки модел Ервинга Гофмана, који је он изложио у својој студији *Како се представљамо у свакодневном животу*. Пажња је најпре посвећена развоју Гофманове научне мисли у периоду од 1949. до 1956. године, где кандидаткиња настоји да осветли теоријски развој који је водио до формирања његовог чувеног драматуршког модела. У раду је темељно истражено питање порекла Гофманове

драматуршке перспективе, како би се утврдило да ли су његови увиди били под директним утицајем класичне реторичке баштине. Потом је у раду пружен детаљан преглед појединачних елемената драматуршког модела. Овакав систематичан теоријски преглед постављен је као неопходан предуслов како би се Гофманов драматуршки модел у наставку дисертације могао адекватно применити на детаљну анализу два радна окружења – кабине авиона и рада од куће. Крајњи исход овог поглавља огледа се у идентификацији структуралних елемената интеракције, у чијој се сржи налазе већ поменути фундаментални реторички елементи - *logos*, *ethos* и *pathos*.

У четвртом поглављу (стр. 63-80) додатно су расветљени конститутивни елементи структуре интеракције који се налазе у основи Гофмановог драматуршког модела. Међу поменутим елементима посебно су анализирани: прикупљање информација о саговорнику путем носилаца значења, управљање утисцима, контрола и подела на две врсте експресија, обећавајући карактер интеракције, асиметрија комуникативног процеса, дефиниција ситуације, радни консензус, сопство и образ. Намера овог дела истраживања огледала се у продубљивању разумевања суптилних механизма интеракције кроз детаљно представљање датих елемената, чији је значај пресудан за функционисање драматуршке метафоре у пракси. Овакав преглед базичне структуре интеракције, по кандидаткињином мишљењу, био је неопходан ради постављања чврстог теоријског утемељења за каснију анализу радних окружења, у којима ови апстрактни елементи постају кључни фактори успешне професионалне интеракције.

Пето поглавље (стр. 81-97) доноси свеобухватан критички преглед релевантних научних радова, са примарним циљем да се расветле различити начини теоријског повезивања класичне реторичке традиције са Гофмановим увидима. У оквиру овог поглавља прегледно су изнесене и детаљно анализирани теоријске поставке аутора који су успешно интегрисали социолошке и реторичке концепте. Посебна пажња посвећена је изучавању теоријских увида Кенета Берка, Дејвида Бранка, Роберта Пруса и Иване Спасић.

У шестом поглављу (стр. 98-108) формулисан је и образложен предлог теоријског оквира унутар којег се фундаментални реторички елементи – *logos*, *ethos* и *pathos*, препознају као структурални елементи интеракције у савременом радном окружењу. Изградња и успостављање овакве чврсте теоријске везе између реторичких елемената и Гофманових социолошких концепата, постављени су као неопходан предуслов како би се дефинисао јасан методолошки оквир за анализу конкретних радних окружења. У раду се настоји показати да поменути реторички елементи не представљају искључиво говорнички инструмент, већ и да, као структурални елементи интеракције у радном окружењу, они уобличавају свакодневну професионалну комуникацију и микросоцијалне односе у савременом пословном амбијенту.

Седмо поглавље (стр. 109-150) посвећено је примени претходно истражених и јасно дефинисаних теоријских поставки кроз компаративну анализу два специфична радна амбијента – кабине авиона и рада од куће – посматраних из перспективе Гофмановог драматуршког модела. Примарна намена поменуте упоредне анализе два специфична радна окружења огледа се у идентификовању базичних структуралних елемената интеракције, како би се доказала почетна хипотеза, да поменута интеракција у оба радна окружења почива на истој структури.

У осмом поглављу (стр. 151-154) фокус истраживања поново је усмерен на рад Дејла Карнегија, са примарним циљем да се покаже на који начин анализа интеракције у радном окружењу кроз призму реторике указује на одређену теоријску сродност између Карнегијевог и Гофмановог учења. У ту сврху, у оквиру овог поглавља детаљно су анализирани два Карнегијева дела: *Јавни наступ* и *Како стећи пријатеље и наклоност људи*. Кроз њихову анализу, кандидаткиња је дошла до закључка, да Карнегијеви прагматични савети за пословни успех у својој основи кореспондирају са Гофмановим концептом управљања утисцима и дефиниције ситуације.

У деветом поглављу (стр. 155-158) кандидаткиња износи закључна запажања у оквиру којих прегледно сумира резултате свог истраживања. Кроз синтезу Гофмановог драматуршког модела и Карнегијевих прагматичних постулата, она у закључном делу рада дефинише конкретне научне и практичне доприносе дисертације и предлаже нов модел разумевања структуре радног окружења.

VIII ОСТВАРЕНИ РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ДИСЕРТАЦИЈЕ

Истраживање стваралачког опуса Ервинга Гофмана и Дејла Карнегија указало је на то да се интеракција у посматраним радним окружењима одвија у складу са теоријским постулатима ових аутора. Иако они нису били савременици, нити су припадали истим научним дисциплинама, у раду је идентификована јасна корелација у њиховом приступу феномену интеракције у радном окружењу. У самој сржи њихових увида, као и у структури интеракције унутар одабраних окружења (рад у кабини авиона и рад од куће) у раду су препознати основни реторички елементи: *logos*, *ethos* и *pathos*.

Анализом Гофмановог драматуршког модела и Карнегијевих прагматичних поука, истраживање је доказало да реторички елементи нису само говорнички алати, већ да они представљају структуралне елементе у радном окружењу који уобличавају свакодневну комуникацију у савременом радном окружењу, без обзира на просторно одређење поменутог пословног амбијента.

Истраживање је, такође, потврдило да управо ови реторички елементи чине кохезиони фактор који детерминише понашање актера, постизање радног консензуса и управљање утисцима. Тиме феномен комуникације у савременом пословном амбијенту прераста оквира спонтаног деловања и показује све одлике једног дубоко структурираног односа.

Посебан научни допринос овог истраживања огледа се у детаљној теоријској и концептуалној синтези Карнегијевих прагматичних савета и Гофманових социолошких категорија. Рад је доказао да Карнегијево истицање изградње карактера говорника, самодисциплине и експресивне контроле директно кореспондира са Гофмановим стратешким аспектом комуникације. Карнеги инсистира на искреном ентузијазму и уважавању саговорника, у чему кандидаткиња препознаје Гофманов ритуални аспект интеракције.

Кандидаткиња у свом истраживању наглашава постојање научне суштине Карнегијевих дела. Насупрот традиционалном начину посматрања његових студија као једне врсте популарне литературе, истраживање указује да се иза његових пријемчивих и често духовитих савета, заправо крије дубоко познавање људског понашања, где појединац, овладавајући самим собом и својим наступом, а уз помоћ одређених реторичких механизма, суверено управља друштвеним поретком у сусрету лицем у лице.

IX ПРОВЕРА ОРИГИНАЛНОСТИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

На основу *Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду* и налаза у извештају из програма *iThenticate*, којим је извршена провера оригиналности докторске дисертације „**Реторички елементи као важни чиниоци интеракције у савременом радном окружењу: Ревалоризација теорија Ервинга Гофмана и Дејла Карнегија**“ аутора мср Зорице Дуковски, констатовано је да утврђено подударње текста износи 2%.

Овај степен подударности последица је цитата, као и већ објављених библиографских јединица коришћених током израде дисертације, општих места и података, као и претходно публикованих резултата докторандових истраживања, а који су проистекли из његове дисертације, што је у складу са Чланом 9. Правилника.

На основу изнетог, а у складу са ставом 2 Члана 8. *Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду*, извештај указује на оригиналност докторске дисертације, те се прописани поступак припреме за њену одбрану може наставити.

X ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ

Комисија за оцену докторске дисертације констатује да је дисертација „Реторички елементи као важни чиниоци интеракције у савременом радном окружењу: Ревалоризација теорија Ервинга Гофмана и Дејла Карнегија“ кандидата мср Зорице Дуковски оригинално и самостално научно дело и да су се стекли услови за њену јавну одбрану.

Комисија стога предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да прихвати с позитивном оценом Извештај о оцени докторске дисертације под насловом „Реторички елементи као важни чиниоци интеракције у савременом радном окружењу: Ревалоризација теорија Ервинга Гофмана и Дејла Карнегија“, коју је урадио кандидат мср Зорица Дуковски под менторством др Ане Елаковић-Ненадовић и да је, у складу са прописима, упути Већу научних области друштвено-хуманистичких наука Универзитета у Београду на разматрање.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ:

1. _____
др Борко Ковачевић
председник Комисије
2. _____
др Ифигенија Радуловић
члан Комисије
3. _____
др Драгана Димитријевић
члан Комисије